

Att sända kommersiell radio

Myndigheten för radio och tv ger tillstånd och registrerar svenska radio- och tv-sändningar. Vi utfärdar även utgivningsbevis för webbplatser. En annan uppgift är att följa och sprida kunskap om utvecklingen på medieområdet.

Vi ansvarar för att granskningsnämnden för radio och tv kan utföra sina uppgifter. Nämnden prövar om innehållet i radio- och tv-program följer de regler som finns för sändningarna.

Myndigheten för radio och tv

Box 33

121 25 Stockholm

Telefon 08-606 90 80

Fax 08-741 08 70

registrator@radioochtv.se

www.radioochtv.se

Den 1 augusti 2010 började en ny radio- och tv-lag att gälla. Samtidigt bildades Myndigheten för radio och tv då Radio- och TV-verket och Granskningsnämnden för radio och TV slogs ihop. I den nya myndigheten finns det särskilda beslutsorganet – granskningsnämnden för radio och tv – som ansvarar för att granska innehållet i sändningarna.

Detta häfte är en introduktion till de nya bestämmelserna om att sända kommersiell radio.

Kommersiell radio

I lagen finns det nya begreppet kommersiell radio som är ett samlingsbegrepp för analog och digital kommersiell radio som sänds lokalt, regionalt eller nationellt.

Ett tillstånd att sända kommersiell radio innebär en rätt att sända en programtjänst (kanal) inom ett särskilt område eller särskilt utrymme. Det kommer således att finnas tre olika slags tillstånd för kommersiell radio:

- tillstånd för analog kommersiell radio
- tillstånd för digital kommersiell radio
- de nuvarande lokalradiotillstånden är automatiskt förlängda till den 1 augusti 2018.

Tillstånden gäller normalt i åtta år. Tillståndshavaren har inte rätt till förlängning utan sändningsutrymmet ska efter tillståndshavarens slut utlysas på nytt.

Skillnaden mellan analoga och digitala sändningar

Man kan sända radio med olika tekniker och utnyttja olika frekvensområden. För närvarande sänds analog radio i framför allt det så kallade FM-bandet (87,5–108 MHz). Antalet nya kanaler i FM-bandet är begränsat eftersom varje radiokanal måste utnyttja en egen frekvens.

Det finns olika slags teknik för digitalradio. Digital teknik utnyttjar ett givet frekvensutrymme mer effektivt än analog teknik. I ett digitalt nät sätts flera kanaler samman i ett frekvensblock och flera digitala kanaler kan därför sändas ut på samma frekvens. För att kunna lyssna på digitala sändningar krävs en särskild radiomottagare. En digital mottagare kan även visa text, grafik och bilder i ett text- eller bildfönster.

I slutrapporten *Framtidens Radio* (juni 2008) konstaterade Radio- och TV-verket att ett rikstäckande digitalt radionät i Sverige skapas snabbast, enklast och billigast i det frekvensutrymme som är avsett för digital ljudradio. Post- och telestyrelsen (PTS) har haft i uppdrag av regeringen att skapa förutsättningar för digital radio i Sverige och frekvensområdet är färdigplanerat för den digitala tekniken Digital Audio Broadcast (DAB) och harmoniserat med övriga Europa.

Sedan 1995 har testsändningar av DAB bedrivits och idag är stora delar av DAB-nätet utbyggt. De största aktörerna på radioområdet ansåg våren 2008 att DAB+ är den teknik för rikstäckande digital ljudradio som verkar mest lämpad för Sverige. DAB+ är en uppgraderad version av den beprövade DAB-standarden och kan ge plats för åtminstone 40 rikstäckande radiokanaler i det planerade frekvensutrymmet.

Tillstånd för analog kommersiell radio

Analoga kommersiella tillstånd för att sända radio har meddelats sedan 1993 och har till den 31 juli 2010 kallats för *lokalradiotillstånd*. Det finns idag 89 lokalradiotillstånd fördelade på 38 sändningsområden. Genom den nya lagen förlängs dessa tillstånd automatiskt till den 1 augusti 2018.

Frekvensutrymmet för att sända radio är en begränsad resurs och med hänsyn till att lokalradiotillstånden förlängs till 2018 är det osäkert hur många nya analoga tillstånd som myndigheten kan fördela innan lokalradiotillstånden upphör. För närvarande arbetar Myndigheten för radio och tv och PTS tillsammans för att hitta nya sändningsmöjligheter. Avsikten är att en utlysning av eventuella nya sändningsområden ska kunna ske under hösten 2010.

Sändningsområde

Myndigheten för radio och tv bestämmer sändningsområdets omfattning. Enligt lagen ska det vara fråga om naturliga lokala intresseområden, exempelvis en eller flera kommuner med en eller flera tätorter. Hänsyn ska tas till vad som är tekniskt möjligt att nå från sändare med lämpligt läge och Myndigheten för radio och tv samråder därför med PTS i dessa frågor (13 kap. 2 § radio- och tv-lagen).

Vem kan få tillstånd

Både juridiska personer, som företag, men också privatpersoner kan få tillstånd. En förutsättning är att de har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningar under hela tillståndperioden om åtta år. Stat, kommun och landsting kan inte få tillstånd. Inte heller företag som direkt eller indirekt genom ägande eller avtal kontrolleras av stat, kommun eller landsting. Huvudregeln är att man endast kan få ett tillstånd per sändningsområde men om det finns särskilda skäl kan undantag göras. Det kan exempelvis gälla ett sändningsområde där flera nya tillstånd kan meddelas eller att det inte finns mer än en sökande (13 kap. 4-5 §§).

Ansökningsförfarande

Myndigheten för radio och tv ska kungöra nya sändningsområden, exempelvis i annonser i ortstidningar och på den egna webbplatsen. Sista dag för ansökan ska anges och ansökan ska göras på en särskild blankett. Den som söker betalar ingen avgift för ansökan. Däremot ska den sökande lämna ett anbud på hur mycket man är beredd att betala för att få tillståndet (sändningsavgift). Anbudsförfarandet är slutet, vilket innebär att en sökandes uppgifter om till exempel sändningsavgift kan komma att beläggas med sekretess.

Den som har lämnat högsta budet och som även har finansiella och tekniska förutsättningar att bedriva sändningarna ska få tillståndet. Om två eller flera har angett samma belopp får myndigheten genom lottdragning bestämma vem som ska få tillståndet (13 kap. 6 §).

Sändningsavgift

Sändningsavgiften betalas en gång och gäller för hela tillståndsperioden. Avgiften ska betalas till myndigheten senast i samband med att sändningarna får inledas (13 kap. 10-11 §§).

Villkor och tillståndstid

Myndigheten får ställa upp vissa villkor för tillståndet. Det kan gälla villkor

- om sändningarnas räckvidd
- att man måste sända under viss minsta tid
- om sändnings- och inspelningsteknik.

Innan ett tillstånd meddelas ska den tilltänkta tillståndshavaren få möjlighet att yttra sig över villkoren (13 kap 9§).

En viktig nyhet i den nya lagen är att inga villkor kan ställas om innehållet. Det är tillståndshavaren som avgör i vilken omfattning denne vill sända exempelvis lokala och egenproducerade program. Bestämmelser om innehållet i sändningarna, exempelvis regler för sponsring och reklam, finns i lagen.

Tillståndet gäller normalt i åtta år och tillståndshavaren har inte rätt till automatisk förlängning. Sändningsområdet ska i stället utlysas på nytt (13 kap. 30 §).

Överlåtelse av tillstånd

En tillståndshavare kan överlåta tillståndet till annan om myndigheten medger det. Myndigheten medger överlåtelse om förvärvaren uppfyller kraven för att medges tillstånd. Om förvärvaren redan har tillstånd inom sändningsområdet ska överlåtelsen endast medges om det finns särskilda skäl (13 kap. 18 §).

Tillstånd för digital kommersiell radio

Det är ännu osäkert när Myndigheten för radio och tv kan komma att meddela tillstånd för digital kommersiell radio. Myndigheten är beroende av att regeringen beslutar om vilket sändningsutrymme som får användas för digitala kommersiella radiosändningar. Myndigheten kommer under hösten 2010 arbeta med en strategi för digital marksänd radio.

Sändningsområde

Regeringen beslutar om vilket sändningsutrymme som får upplåtas i olika delar av landet och ett tillstånd kan avse nationella, regionala och lokala sändningar 13 kap. 22 §.

Vem kan få tillstånd

Precis som för analoga tillstånd gäller att både juridiska personer och privatpersoner kan få tillstånd. De måste ha finansiella och tekniska förutsättningar att sända under hela tillståndperioden om åtta år och de måste också vara beredda att samverka med övriga tillståndshavare i tekniska frågor. Stat, kommun och landsting kan inte få tillstånd. Tillstånd kan inte ges till företag som direkt eller indirekt genom ägande eller avtal kontrolleras av stat, kommun eller landsting 13 kap. 23 §.

Ansökningsförfarande

När regeringen har fattat ett beslut om vilket sändningsutrymme som ska avsättas för digitala kommersiella sändningar ska ansökningsförfarandet ske enligt följande: Myndigheten för radio och tv meddelar på sin webbplats och i annonser i större dagstidningar att det finns möjlighet att

söka tillstånd för sändning av digital kommersiell radio. Sista dag för ansökan ska anges och ansökan ska göras på en särskild blankett. Till skillnad mot vad som gäller för analog kommersiell radio ska den som söker tillstånd betala en ansökningsavgift för varje programtjänst som han/hon söker tillstånd för. Däremot ska ingen ytterligare avgift betalas för den som sedan får tillstånd (13 kap. 24-25 §§).

Vid fördelningen av tillstånd ska myndigheten beakta att utrymmet kan tas i anspråk för olika programtjänster så att sändningarna kommer att tilltala olika intressen och smakriktningar. Det gäller för såväl nationella som regionala och lokala programtjänster och av flera av varandra oberoende programföretag. Det är samma bedömningsgrunder som gäller för tillstånd att sända marksänd tv (13 kap. 26 §).

Villkor och tillståndstid

Myndigheten för radio och tv får ställa upp både tekniska och programrelaterade villkor för tillståndet. Det kan vara villkor om sändningarnas räckvidd, att man måste sända under viss minsta tid och om viss sändnings- eller inspelningsteknik. Ett annat villkor som myndigheten kan ställa är tillståndshavaren ska samverka med andra tillståndshavare i tekniska frågor eftersom den digitala tekniken innebär att flera programkanaler sänds ut på samma frekvens. Ytterligare villkor kan vara att tillståndshavaren ska sända ett mångsidigt programutbud och utforma sändningarna så att de blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättning. Vidare kan villkor ställas om att ägandet/inflytandet i bolaget inte får förändras mer än i begränsad omfattning.

Innan tillstånd meddelas ska den tilltänkta tillståndshavaren godkänna föreslagna innehållsvillkor och få möjlighet att yttra sig över övriga villkor (13 kap. 27 §).

Tillståndet gäller normalt i åtta år och tillståndshavaren har inte rätt till automatisk förlängning. Sändningsutrymmet ska i stället utlysas på nytt (13 kap. 30 §).

Överlåtelse av tillstånd

En tillståndshavare kan få överlåta sitt tillstånd till annan om Myndigheten för radio och tv medger det. Myndigheten får medge överlåtelse om förvärvaren uppfyller kraven för att medges tillstånd och om ägarkoncentrationen bland dem som har tillstånd inte ökar i mer än begränsad omfattning. Vidare får en överlåtelse inte medföra en påtaglig minskning av mångfalden i utbudet av tillståndspliktiga programtjänster. För ansökan om medgivande till överlåtelse utgår en avgift som myndigheten fastställt (13 kap. 30 §).

Nuvarande tillstånd att sända lokalradio

Det finns idag 89 tillståndshavare som har tillstånd att sända lokalradio. 81 av dessa har fördelats efter ett auktionsförfarande och övriga åtta efter ett urvalsförfarande.

Villkor och tillståndstid

Villkoren om eget och lokalt material upphörde att gälla den 1 augusti 2010. De villkor som fortfarande kan ställas för tillstånden rörsändningarnas räckvidd, att man måste sända under viss minsta tid och villkor om viss sändnings- eller inspelningsteknik.

Enligt den nya lagen ska tillståndshavarna få en automatisk förlängning av sina tillstånd till augusti 2018. Därefter upphör tillstånden (p. 6 i radio- och tv-lagens övergångsbestämmelser).

Sändningsavgift

Koncessionsavgifterna för tillstånden kvarstår i enlighet med den upphävda lokalradiolagen respektive koncessionsavgiftslagen. Myndigheten för radio och tv justerar årligen avgifterna med hänsyn till utvecklingen av konsumentprisindex (p. 7 i radio- och tv-lagens övergångsbestämmelser).

Överlåtelse av tillstånd

Liksom övriga tillstånd för kommersiell radio får de nuvarande lokalradiotillstånden överlätas under tillståndspanoroden om myndigheten medger det. Om förvärvaren redan innehar tillstånd inom sändningsområdet ska myndigheten medge överlåtelsen endast om det finns särskilda skäl.

Gemensamma bestämmelser för alla tillstånd

Den som sänder radio måste följa de programregler som finns i radio- och tv-lagen. Myndigheten för radio och tv har ett särskilt beslutsorgan, granskningsnämnden för radio och tv, som i efterhand granskar innehållet i sändningarna. Förutom granskningsnämnden övervakar Justitiekanslern och Konsumentombudsmannen att vissa innehållsregler följs (16 kap. 1, 2 och 4).

Krav på sändningsbeteckning

Tillståndshavaren ska använda en sändningsbeteckning för sändningarna som godkänts av Myndigheten för radio och tv. Programföretaget måste ange sin sändningsbeteckning minst en gång per timme eller, om detta inte är möjligt, mellan programmen (14 kap. 7 §).

Reklam, andra annonser och sponsring

Egenreklam

Annonreglerna för radio i radio- och tv-lagen gäller inte för sådan reklam som den sändande gör för sin programverksamhet, så kallad egenreklam.

Annonsmängd

Annonser får sändas under högst tolv minuter per timme mellan hela klockslag. Om sändningstiden inte omfattar en timme mellan hela klockslag får annonser sändas under högst femton procent av sändningstiden.

Annonsmarkering

Före och efter varje sändning av annonser ska det sändas en särskild signatur som tydligt skiljer annonserna från övriga sändningar. Enligt rådande praxis bör signaturen innehålla ordet ”reklam”.

Personer som inte får förekomma i annonser

Personer som spelar en framträdande roll i program som huvudsakligen handlar om nyheter eller nyhetskommentarer får inte förekomma i annonser (15 kap. 4 §).

Sponsring

Alla program utom nyhetsprogram får sponsras. Även enkla meddelanden om exempelvis tid eller väderlek betraktas som program och alltså kan sponsras. En upplysning om att ett program

är sponsrat ska innehålla uppgifter om vem som har bidragit till finansieringen. Upplysningen ska lämnas på lämpligt sätt i början och/eller slutet av programmet. Ett sponsringsmeddelande får inte vara säljfrämjande. Den som har som huvudsaklig verksamhet att tillverka alkoholdrycker eller tobaksprodukter får inte vara sponsor (15 kap. 8-10 §§).

Otillbörligt gynnande

Det är förbjudet att otillbörligt gynna kommersiella intressen. Bestämmelsen ska bland annat förhindra så kallad smyg reklam. Ett gynnande av ett kommersiellt intresse kan accepteras om det är motiverat av ett informations- eller underhållningsintresse. När sändningarna sker under förhållanden som programföretaget helt råder över ställs särskilda krav på restriktivitet med fokusering på varumärken eller företagsnamn. Bestämmelsen innebär att program inte får uppmuntra till inköp eller hyra av varor eller framhäva en vara eller en tjänst på ett otillbörligt sätt (14 kap 2 §).

Skyldighet sända varningsmeddelanden

Tillståndshavaren är skyldig att kostnadsfritt sända varningsmeddelanden som är av vikt för allmänheten och som ska skydda människor, egendom eller miljö om en myndighet begär det (14 kap. 5 §).

Sanktioner

Om en tillståndshavare bryter mot reglerna i radio- och tv-lagen kan överträdelsen leda till någon form av sanktion. Exempel på sanktioner är:

- föreläggande (eventuellt vid vite) att i fortsättningen följa bestämmelserna
- skyldighet att betala en särskild avgift
- återkallelse av tillstånd, se nedan.

Sanktionerna varierar beroende på vilken bestämmelse som har överträtts.

Återkallelse av tillstånd

Ett tillstånd att sända kommersiell radio får återkallas om tillståndshavaren begär det eller om denne

- inte inlett sändningar inom sex månader
- inte sänt eller sänt i obetydlig omfattning under fyra veckor
- väsentligt brutit mot bestämmelserna om otillbörligt gynnande av kommersiella intressen eller vissa innehållsbestämmelser
- allvarligt missbrukat yttrandefriheten samt
- kontrolleras av staten, en kommun eller landsting direkt eller indirekt genom ägande eller avtal.

För analoga kommersiella tillstånd gäller dessutom att tillstånd får återkallas om tillståndshavaren, utan medgivande från myndigheten, förfogar direkt eller indirekt över mer än ett tillstånd inom sändningsområdet (18 kap. 1 och 5 §§).

Referensband och pliktleverans

Den som sänder radio är skyldig att spela in varje program och bevara dessa inspelningar i minst sex månader från sändningen. Tillståndshavaren är skyldig att på begäran kostnadsfritt lämna en kopia av dessa inspelningar till Myndigheten för radio och tv, Konsumentombudsmannen och Justitiekanslern (16 kap. 11 § radio- och tv-lagen respektive 5 kap. 5 § lagen om föreskrifter på tryckfrihetsförordningens och yttrandefrihetsgrundlagens områden).

För att bland annat säkerställa framtida forskning har Kungliga biblioteket (KB) rätt att utan kostnad få del av referensinspelningarna. KB brukar begära in sådana inspelningar vid fyra tillfällen per år (lagen om pliktexemplar av dokument).